

Kaszubi w Gdyni

Za największe kaszubskie miasto uchodzi powszechnie Wejherowo. Jednakże badania przeprowadzone w Pracowni Dydaktyki Geografii i Biologii Uniwersytetu Gdańskiego pod moim kierunkiem wykazały, że miastem takim jest Gdynia.

Zanim przedstawię dane, uzyskane w wyniku badań przeprowadzonych w latach 1999 - 2002, udzielię kilku informacji dotyczących liczby ludności naszego miasta – w jego obecnych granicach – na przestrzeni ostatnich 110 lat.

Pod koniec XIX wieku, na współczesnym terenie miasta, znajdowały się następujące wsie i osady: Wielki Kack, Mały Kack, Stare Obłuże, Obłuże, Redłowo, Chylonskie Pustki, Chwarzno, Witomino, Kamienna Góra, Grabówek, Chylonia Nadleśnictwo.

Pierwsze dane dotyczące społeczności Gdyni (w jej obecnych granicach), uzyskane w wyniku kilkuletnich badań, zaprezentował Stefan Ramułt.

Na dzisiejszym obszarze miasta, w 1892 roku, mieszkało 6.308 osób. Z tej liczby 5.518 osób (87,48%) mówiło na co dzień po kaszubsku, 5 osób (0,08%) po polsku, a 785 osób (12,44%) po niemiecku. Największy odsetek stanowili Kaszubi w Wielkim Kacku, Oksywiu, Wiclinie, Cisowej, Pogórze, Obłużu, Chylonskich Pustkach, na Kamienniej Górze i na Grabówku. Niewielką liczbę, ale znaczny odsetek stanowili Niemcy w Chyloni Nadleśnictwie, na Witominie i w Kolibkach. Dane te prezentuje tabela I.

Tab. I. Obliczenia Stefana Ramułta z 31.XII.1892 r. (wg mowy ojczystej)

Nazwy miejscowości położonych na obszarze współczesnej Gdyni	Liczba ludności ogółem	W tym:					
		mówiących na co dzień po kaszubsku	procent	mówiących na co dzień po polsku	procent	mówiących na co dzień po niemiecku	procent
Wielki Kack	835	823	98,6	-	-	12	1,4
Gdynia	824	667	80,9	-	-	157	9,1
Oksywie	719	709	98,6	-	-	10	1,4
Chylonia	708	619	87,4	-	-	89	12,6
Wiczlino	502	464	92,4	-	-	38	7,6
Cisowa	486	455	93,6	-	-	31	6,4
Kolibki	339	168	49,6	5	1,4	166	49,0
Pogórze	321	311	96,9	-	-	10	3,1
Mały Kack	320	201	62,8	-	-	119	37,2
Stare Obłuże	251	220	87,6	-	-	31	12,4
Obłuże	231	225	97,4	-	-	6	2,6
Redłowo	229	174	76,0	-	-	55	24,0
Chylonskie Pustki	208	208	100,0	-	-	-	-
Chwarzno	119	105	88,2	-	-	14	11,8
Witomino	75	46	61,3	-	-	29	38,7
Kamienna Góra	56	56	100,0	-	-	-	-
Grabówek	55	55	100,0	-	-	-	-
Chylonia Nadleśnictwo	30	12	40,0	-	-	18	60,0
Razem	6308	5518	87,48	5	0,08	785	12,44

Spis ludności z 1.XII.1910 r., w którym podstawowe kryterium odrębności stanowiła mowa ojczysta mieszkańców (Muttersprache), wykazał w obrębie dzisiejszej Gdyni 6 390 osób (tab. II). Spośród nich na codzień mówiło po kaszubsku 75,84%, po polsku 0,45% (29 osób – wzrost w latach 1892-1910 o 24 osoby), a po niemiecku 23,71%). Liczby te wskazują na wyraźny postęp germanizacji oraz na pewną nieuczciwość urzędników pruskich prowadzących spis. Liczba ludności, w latach 1892-1910, wzrosła o 294 osoby, przy czym według danych spisowych Kaszubów i Polaków było o 648 mniej niż 18 lat wcześniej, a Niemców o 730 więcej. Nie znajduje to jednak uzasadnienia, w owych latach akcja kolonizacyjna praktycznie nie rozwijała się. Szczegółne postępy poczyniła germanizacja w Gdyni, Chyloni, Kolibkach, Małym Kacku, Redłowie i Witominie. Odsetek

kaszubskich robotników leśnych wzrósł w Chyloni Nadleśnictwie. Najbardziej kaszubskie były, jak zwykle, Wielki Kack, Oksywie, Obłuże, Wiczlino i Cisowa.

Tab. II. Dane spisu ludności z 1.XII.1910 r. (wg mowy ojczystej)

Nazwy miejscowości położonych na obszarze współczesnej Gdyni	Liczba ludności ogółem	W tym:					
		mówiących na co dzień po kaszubsku	procent	mówiących na co dzień po polsku	procent	mówiących na co dzień po niemiecku	procent
Wielki Kack	1003	957	95,41	2	0,20	44	4,39
Gdynia ¹	895	544	60,78	6	0,67	345	38,55
Oksywie	739	699	94,59	-	-	40	5,41
Chylonia	921	660	71,66	9	0,98	252	27,36
Wiczlino	640	560	87,50	4	0,62	76	11,88
Cisowa	529	441	83,36	2	0,38	86	16,26
Kolibki	354	129	36,44	-	-	225	63,56
Mały Kack	301	123	40,86	1	0,33	177	58,81
Stare Obłuże	256	223	87,11	-	-	33	12,89
Obłuże	259	238	91,89	-	-	21	8,11
Redłowo	227	98	43,17	5	2,20	124	54,63
Chwarzno	118	104	88,14	-	-	14	11,86
Witomino	72	31	43,06	-	-	41	56,94
Chylonia Nadleśnictwo	76	39	51,32	-	-	37	48,68
Razem	6390	4849	75,84	29	0,45	1515	23,71

¹ Dane niewiarygodne, gdyż jest niemożliwe aby liczba Kaszubów miejscowych w ciągu 16 lat wzrosła z 4849 do 15000 osób.

Dokładnymi danymi dotyczącymi liczby ludności kaszubskiej w Gdyni w obrębie między-wojennym nie dysponujemy, gdyż tego typu badań nie prowadzono. Istnieją tylko ogólne szacunki B. Polkowskiego, M. Widernika i K. Małkowskiego. Według tych autorów w 1936 r. Gdynię zamieszkiwało około 30.000 Kaszubów (około 15.000 miejscowych i około 15.000 napływowych).

W latach 1999-2002 nauczyciele oraz magistranci – pod kierunkiem autora – przeprowadzili rozległe badania społeczności Gdyni. W trakcie badań zrealizowanych w kilkudziesięciu szkołach, usytuowanych we wszystkich dzielnicach miasta, przebadano blisko 5 tysięcy osób (w każdej szkole badano wszystkie rodziny w obrębie dwu klas). Z badań tych wynika, że w naszym mieście Kaszubi stanowią 15,8% społeczności, a osoby z częściowym rodowodem kaszubskim (jedno z rodziców lub dziadków jest Kaszubą) – 16%. W Gdyni mieszka więc około 38,9 tys. Kaszubów i około 39,4 tys. osób z częściowym rodowodem kaszubskim – łącznie 78,3 tys. osób. Nigdzie w Polsce, na tak małym obszarze (136 km²), społeczność kaszubska nie jest tak liczna.

Liczbę Kaszubów i osób z częściowym rodowodem kaszubskim w obrębie poszczególnych dzielnic miasta, a także w całym mieście prezentuje tabela III.

O ile społeczność kaszubska w Gdyni jest liczna, to znajomość języka kaszubskiego wśród tej społeczności prezentuje się słabo. Na 1.538 badanych osób – 1.344 osoby (87,38%) – nie znają w ogóle języka kaszubskiego (stąd też przyjezdni nie odczuwają obecności Kaszubów w mieście). Wśród znających język kaszubski tylko 13,4% posługuje się nim na co dzień.

Dane, dotyczące znajomości języka kaszubskiego i posługiwania się nim prezentuje poniższe zestawienie.

Liczba Kaszubów i osób z częściowym rodowodem kaszubskim w wynosi 78.345, w tym: znających język kaszubski dobrze lub średnio – 9.887, nie znających języka kaszubskiego – 68.458 (do lat 19). Językiem kaszubskim posługuje się codziennie 1.325 osób, (w tym do lat 19 – 0 osób), dość często – 3.055 osób (w tym do lat 19 – 102 osoby), od czasu do czasu – 5.507 osób (w tym do lat 19 – 408 osób). W przedziale wiekowym do lat 19 ani jedna osoba nie zadeklarowała

Kaszubi ..., ed. ze str. 1

znajomości rodzimego języka.

Oprócz badań liczebności społeczności kaszubskiej oraz znajomości języka badano również prezentowane przez nią poczucie tożsamości etnicznej. Okazało się ono stosunkowo wysokie. Między innymi: 92% lokalnej społeczności jest świadoma i dumna ze swej odrębności etnicznej i nie kryje się z tym; 95% - jest przywiązana do ziemi kaszubskiej; 96% - nie jest obojętna wobec swego pochodzenia.

Udział badanych osób w życiu społeczności kaszubskiej jest jednak niewielki:

- mała liczba Kaszubów należy do organizacji etniczno-regionalnej Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego;
- tylko 17% bierze udział w kaszubskich uroczystościach regionalnych;
- tylko 3% ogląda systematycznie program „Rodnô Zemian” (58% - nigdy).

Z danych tych wynika, że trzeba podjąć działania, aby zmienić istniejący stan rzeczy.

*Jan Mordawski **

* Autor jest doktorem nauk geograficznych, nauczycielem akademickim Uniwersytetu Gdańskiego, byłym kierownikiem Pracowni Dydaktyki Geografii i Biologii tej uczelni, autorem licznych prac naukowych i podręczników szkolnych z zakresu geografii i dydaktyki geografii oraz atlasów geograficznych, byłym redaktorem Kwartalnika Geograficznego. (Red.)

Tabela III. Liczba Kaszubów i osób z częściowym rodowodem kaszubskim w poszczególnych dzielnicach Gdyni (1999 - 2002)

Dzielnica	Liczba ludności dzielnicy	Liczba badanych	W tym:						Liczba ludności		
			Kaszubi	procent	Osoby z częściowym rodowodem kaszubskim	procent	nie Kaszubi	procent	Kaszubi	Osoby z częściowym rodowodem kaszubskim	nie Kaszubi
Babie Doly	2 638	238	28	11,76	29	12,18	181	76,06	310	321	2007
Oksywie	13 799	302	16	5,30	39	12,91	247	81,79	731	1781	11287
Obłuże	20 963	335	31	9,25	74	22,08	230	68,77	1939	4629	14395
Pogórze	15 213	265	14	5,29	28	10,56	223	84,15	806	1606	12801
Cisowa	14 433	276	63	22,83	64	23,18	149	53,99	3295	3346	7793
Puski Cis.-Demplowo	8 170	162	23	14,20	26	16,04	113	69,76	1165	1309	5697
Chylonia	28 394	292	82	28,09	86	29,45	124	42,46	7976	8362	12056
Leszczynki	8 780	124	15	12,10	17	13,70	92	74,20	1062	1203	6515
Grabówek	10 106	113	5	4,42	16	14,16	92	81,42	447	1431	8228
Działki leśne	9 994	108	5	4,63	9	8,33	94	87,03	463	833	8698
Śródmieście	16 882	320	27	8,44	56	17,4	237	74,06	1425	2954	12503
Kamienna Góra	4 748	89	2	2,24	5	5,62	82	92,13	108	267	4374
Wzgórze Św. Maksymiliana	13 571	64	3	4,70	6	9,37	55	85,94	638	1271	11662
Redłowo	7 787	260	33	12,70	41	15,76	186	71,54	989	1227	5571
Orłowo	7 129	224	14	6,25	23	10,26	187	83,49	446	731	5952
Mały Kack	6 691	241	44	18,26	56	23,24	141	58,50	1221	1555	3915
Wielki Kack	6 709	355	156	43,95	80	22,53	119	33,52	2948	1512	2249
Karwiny	12 003	193	21	10,89	18	9,32	154	79,79	1308	1117	9579
Dąbrowa	13 331	244	12	4,93	22	9,01	210	86,06	659	1201	11472
Witominno - Radiostacja	11 431	249	11	4,42	31	12,44	207	83,14	506	1422	9504
Witominno - Leśniczówka	8 754	181	9	4,97	19	10,50	153	84,53	435	919	7449
Chwarzno - Wiczlino	4 842	200	151	75,50	28	14,00	21	10,50	3656	678	509
Razem:	246 368	4 835	765	15,80	773	16,00	3298	68,20	38926	39419	168023

* Badane było głównie Wiczlino

W 77 urodziny Gdyni

Zaszczytne wyróżnienia

Obchody 77 rocznicy nadania Gdyni praw miejskich rozpoczęto w dniu 9 lutego uroczystą Mszą Św. koncelebrowaną pod przewodnictwem Metropolity Gdańskiego ks. abp Tadeusza Gocłowskiego w kolegiacie NMP Królowej Polski. Po Mszy Św. nastąpiło złożenie kwiatów przy Płycie Marynarza Polskiego na Skwerze Kościuszki przez Władze Miasta oraz przez przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych. W godzinach popołudniowych odbyło się VIII Spotkanie Rodów Gdynskich.

W następnym dniu, 10 lutego, w Teatrze Muzycznym odbyła się uroczysta Sesja Rady Miasta, w czasie której wręczone zostały wyróżnienia osobom i instytucjom zasłużonym dla Gdyni. Maciej Siembieda – redaktor naczelny „Dziennika Bałtyckiego” ogłosił Prezydenta Gdyni, dr Wojciecha Szczurka, Człowiekiem Roku 2002 Dziennika Bałtyckiego, wręczając mu to honorowe wyróżnienie za dokonania na rzecz miasta Gdyni i jego mieszkańców.

Medalami im. Eugeniusza Kwiatkowskiego „Za wybitne zasługi dla Gdyni” przyznanymi przez Radę Miasta w dniu 22 stycznia, prezydent Wojciech Szczurek wyróżnił:

- **Danutę Kapergren-Kapturowicz**, byłą gdyńską nauczycielkę, obecnie mieszkankę Malmö w Szwecji, od 25 lat bezinteresownie zaangażowaną w niesienie pomocy potrzebującym w Polsce, w tym Szpitalowi Miejskiemu i Hospicjum Stacjonarnemu w Gdyni, promotor kultury polskiej i popularyzatorkę Gdyni w Szwecji;
- **Prof. dr hab. Mariana Marka Drozdowskiego**, historyka, pracownika naukowego PAN, ucznia Eugeniusza Kwiatkowskiego, biograf i wybitnego znawcę jego dorobku, oraz znawcę polityki morskiej II Rzeczypospolitej.

Nagrodę Przewodniczącego Rady Miasta „Czas Gdyni”, za najlepszą inwestycję 2002 roku w naszym mieście otrzymała firma **Dellner Couplers sp. z o.o.** za Fabrykę Sprzęgów i Elementów Trakcji, a wyróżnienia „Czas Gdyni” otrzymali:

- **Ewa i Aleksander Plichta**, za Salon Samochodowy Skoda przy ul. Morskiej;
- **Grupa Inwestycyjna Hossa**, za osiedle Sokółka 6;
- **Bogdan Górowski BMG**, za Stację Obsługi Samochodów przy ulicy Łużyckiej.

Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski z rąk Wojewody Pomorskiego, Jana Ryszarda Kurylczaka, odebrał Marian Wojtkowski z Gdynskiego Okręgowego Przedsiębiorstwa Energetyki Cieplnej.

Szczególnie znaczącym gościem uroczystej sesji Rady Miasta był Jan Nowak Jeziorański – Honorowy Obywatel Gdyni, który tytuł ten uzyskał w 1995 roku.

W czasie Sesji odbył się koncert Filharmonii Bałtyckiej.

est

*Najserdeczniejsze życzenia
zdrowych, radosnych i pogodnych
Świąt Wielkanocnych
Członkom i Sympatykom Gdyńskiego Oddziału ZKP
oraz
Czytelnikom „Gdinskiej Klęczy”
składa*

*Zarząd Oddziału
i redakcja*

W OBIEKTYWIE DRĘCHA JANA

Fot. Jan Netzel

Przedwiośnie zawitało do Orłowa, a zima skryła się pod tamtejsze moło, liczące sobie prawie 70 lat. Wybudowano je w 1934 roku z pali rozebranego moła gdyńskiego. Pierwotnie miało ono długość 420m, a szerokość 6 m. Tylko w końcowym odcinku szerokość jego wynosiła 8 m, co – przy znajdującej się tam głębokości 4,5 m – pozwalało na cumowanie statków pasażerskich żeglugi przybrzeżnej. W 1953 roku, po jego uszkodzeniu przez krę lodową, zostało skrócone do 180m, w związku z czym ma ono obecnie charakter wyłącznie spacerowy.

O wystawie „Antoni Abraham ...” słów kilka

Od prawie dwóch lat wędruje po szkołach Gdyni i innych jej instytucjach wystawa nosząca tytuł „Antoni Abraham (1869-1923) w świetle starych i nowych dokumentów”. Wędrując, tak jak kiedyś sam Antoni Abraham chodził po Kaszubskiej Ziemi, budząc wśród Kaszubów świadomość narodową i nadzieję na wolność Polski i na zjednoczenie z nią Kaszub. Teraz przemierzająca się po gdyńskich szkołach wystawa przypomina i uczy, że powrót Kaszub do Macierzy był w znaczącej mierze zasługą Antoniego Abrahama, tak samo jak budowa portu w Gdyni i nadanie jej praw miejskich. Wystawa ta gościła już w siedmiu gdyńskich szkołach, Akademii Morskiej, Klubie Marynarki Wojennej „Riwiera”, Centrum Organizacji Pozarządowych, Filii nr 18 Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz w Domu Kultury w Rumi-Janowie. Zwiedziło ją już prawie jednaście tysięcy osób, w tym głównie uczniów szkół podstawowych.

Miejsca ekspozycji wystawy „Antoni Abraham (1869-1923) ...”
czerwiec 2001 – marzec 2003*

Miejsce	Okres	Liczba zwiedzających
1. Klub Marynarki Wojennej „Riwiera” w Gdyni	22.06 – 01.07.2001	341
2. Centrum Organizacji Pozarządowych w Gdyni	06.08 – 29.08.2001	753
3. Szkoła podstawowa Nr 6 w Gdyni	18.09 – 05.10.2001	570
4. Szkoła podstawowa Nr 27 w Gdyni	12.02 – 12.03.2002	772
5. Szkoła podstawowa Nr 39 w Gdyni	20.03 – 22.03.2002	232
6. Akademia Morska w Gdyni	02.04 – 26.05.2002	5200
7. Zespół Szkół Nr 12 w Gdyni	27.05 – 14.06.2002	ok. 1000
8. Filia Nr 18 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdyni	15.06 – 30.09.2002	85
9. Dom Kultury w Rumi – Janowie	04.10 – 25.10.2002	700
10. Szkoła podstawowa Nr 7 w Gdyni	02.12 – 14.12.2002	
	14.01 – 30.01.2003	820
11. Szkoła podstawowa Nr 21 w Gdyni	04.02 – 31.03.2003	500
	Razem	ok. 10970

* Według informacji uzyskanych od kuratora wystawy, Stefanii Lemańskiej

poświęcona temu bohaterowi kaszubskiemu. Prezentowana w „Riwierze” wystawa wzbudziła duże zainteresowanie, zwłaszcza środowisk nauczycielskich. Tak zaczęła się wędrowka wystawy Abrahamowej po Gdyni i nie tylko.

Autorem scenariusza wystawy jest pani Stefania Lemańska – była dyrektor Muzeum Miasta Gdyni, zaś jej organizatorem – Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, oddział w Gdyni. Zorganizowanie wystawy możliwe było dzięki życzliwości i pomocy finansowej Urzędu Miasta Gdyni. Głównym założeniem wystawy było przede wszystkim przybliżenie sylwetki i zasług Antoniego Abrahama na podstawie archiwalnych zdjęć i dokumentów.

Wystawa składa się z 17 tablic, na których wyeksponowane są najważniejsze archiwalia dotyczące działalności i życia „Tönë”. Oglądając poszczególne plansze zgłębiemy, rok po roku, życie Abrahama; widzimy jego dom rodzinny, w którym przebywał do 16 roku, podziwiać możemy kościółek parafialny w Mechowej, gdzie został ochrzczony, śledzić artykuły w *Gazecie Gdańskiej* (prenumeratę dodawał przy zakupie maszyny do szycia firmy Singer, której był przedstawicielem), dotyczące w głównej mierze protestów ludności kaszubskiej przeciw uważaniu jej za Niemców. Akcje agitacyjne na rzecz Polski były powodem częstych aresztowań Abrahama, jednak nie odstraszało to tego społecznika – wędrował po Kaszubach i dalej nawoływał do walki o niepodległość.

Niewiele osób wie, że ówczesny wójt Gdyni, Jan Radtke, wręczył Abrahamowi Krzyż Oficerski Orderu Polonia Restituta, którym odznaczył go Naczelnik Państwa dekretem z dnia 2 maja 1922 roku. Ten zaszczytny Krzyż przyznawany jest wybitnym jednostkom, osobom, za szczególne zasługi w służbie publicznej, a tych chyba Abrahamowi nikt odmówić nie może.

Zadać można sobie pytanie, czy oglądanie kolejnych plansz to powierzchowne zapoznawanie się z sylwetką Abrahama, czy też wnikanie w jego psychikę, próba jej zgłębienia, zrozumienia kroków przez niego podejmowanych. Trudno jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Chętnych do zwiedzania wystawy nadal przybywa. Dlatego tak ważna jest sprawna organizacja, przekazywanie wystawy z jednej szkoły do drugiej i pomoc zainteresowanych osób. Wszystkie zdjęcia i dokumenty są dokładnie opisane i podpisane, więc nie ma mowy o tym, by ktoś po obejrzeniu wystawy wyszedł z niej z brakiem podstawowych informacji na temat życia i działalności Abrahama. Młodzież chętnie ogląda wystawę, zadaje pytania. Zatem nie będzie błędem, jeśli pokusimy się o stwierdzenie, że mimo zmieniających się warunków życia, jego wzrastającego tempa i braku czasu na chwilę refleksji, wartości moralne i patriotyczne bliskie są młodemu odbiorcy.

Wystawa „Antoni Abraham ...” zorganizowana została przez Gdyński Oddział Zrzeszenia Kaszubsko – Pomorskiego z okazji odsłonięcia i poświęcenia na Placu Kaszubskim w Gdyni pomnika Antoniego Abrahama. Jej otwarcie odbyło się w Klubie Marynarki Wojennej „Riwiera” w Gdyni w dniu poprzedzającym tę uroczystość, gdzie również miało miejsce doroczne wręczenie Medalu im. Antoniego Abrahama oraz sesja popularno – naukowa

W Klubie ZKP „Gdynia Północ”

Wyjazdowe spotkanie integracyjne

Z inicjatywy kilku dręchów z Klubu ZKP „Gdynia – Północ” zorganizowano w dniach 21/22 lu tego br. wyjazdowe spotkanie integracyjne dla jego członków. Spotkanie odbyło się w Osłoninie, w Powiecie Puckim, w pensjonacie „Anna” będącym własnością naszych dręchów klubowych, Grzegorza i Joanny Raszke. W spotkaniu uczestniczyło łącznie 30 osób – członkowie naszego Klubu oraz zaproszeni goście z Oddziału ZKP. Zarząd Oddziału reprezentował dręch Olek Trzebiatowski z małżonką, a Klub ZKP „Wielki Kack” – dręch Stasio Borski z małżonką.

Do Osłonina przyjechaliśmy zamontowanym autobusem. Przy wejściu do pensjonatu powitali nas bardzo serdecznie gospodarze, Grzegorz i Joanna. Po rozgoszczeniu się w elegancko wyposażonych pokojach, spotkaliśmy się w sali jadalnej na uroczystej kolacji. Wszystkich gości powitał przewodniczący Klubu Kaszubskiego „Gdynia Północ”, dręch Heniek Skuczyński, a dręchowie Olek Trzebiatowski i Włodek Pranga poinformowali nas o zamierzeniach i zadaniach, jakie będą realizowane w bieżącym roku w Gdyńskim Oddziale ZKP i naszym Klubie. Miłą niespodzianką dla nas było wejście na salę Kapeli Kaszubskiej Józefa Roszmana z Gnieźdźcwa, która zabawiła nas do północy. Kapelmistrz Józef, dręchowie Grzegorz i Włodek opowiadali wice kaszubskie. Były także śpiewy i tańce.

W pogodną sobotę, po dobrym śniadaniu, udaliśmy się spacerem na brzeg zamrożonej Zatoki Puckiej, a następnie Aleją Lipową do Rzucewa. Tam zwiedziliśmy Zamek Sobieskiego. Naszemu spacerowi towarzyszyło słońce i sympatyczna atmosfera.

Po powrocie do Osłonina i po chwili odpoczynku zjedliśmy smaczny obiad. Po posiłku znowu śpiewaliśmy kaszubskie piosenki i opowiadaliśmy wice.

Około godziny 17.00, pełni wrażeniami i bardzo zadowoleni ze spotkania, pożegnaliśmy sympatycznych i miłych gospodarzy pensjonatu „Anna”, po czym autobusem wróciliśmy do swoich domostw.

Adolf Labuhn

Zasłużeni dla regionu

W sobotę 1 marca 2003 roku w Szkole Podstawowej nr 21 w Gdyni odbył się I Międzyszkolny Konkurs *Zasłużeni dla regionu*. Głównym jego celem było poznanie przez uczniów życia i działalności trzech wybitnych postaci zasłużonych dla Pomorza: Antoniego Abrahama, Hieronima Derdowskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego. W zmaganiach konkursowych wzięło udział 6 drużyn z Zespołu Szkół Nr 6, Szkół Podstawowych nr 23 i 21.

Organizatorzy konkursu, panie Judyta Śliwińska i Teresa Hoppe ze Szkoły Podstawowej nr 21, zadbały o życzliwą i serdeczną atmosferę, dzięki czemu zawodnicy bez stresu i zdenerwowania, pełni wiary w swoje umiejętności i nabyte wiadomości, przystąpili do rozwiązywania poszczególnych zadań.

Fot. Nina Różańska

Powitanie uczestników I Międzyszkolnego Konkursu „Zasłużeni dla regionu”

Konkurs przebiegał w trzech etapach. Pierwszy polegał na indywidualnym rozwiązaniu testu z wiadomości o życiu i pracy trzech działaczy na rzecz Pomorza. Drugi etap - to praca plastyczna. Każda z drużyn miała za zadanie opracowanie projektu pomnika lub obelisku dla osoby według nich zasłużonej dla Kaszub i Gdyni, a nie mającej takowego. Należało też uzasadnić, dlaczego wybrano akurat tę postać i umotywować miejsce ustawienia monumentu. Etap trzeci to prezentacja losowo wybranej postaci / Abrahama, Derdowskiego lub Kwiatkowskiego/ w dowolnej formie. Przeważały tu wywiady. Dwie drużyny wybrały formę wierszowaną. Drużyna III w składzie: Dominika Wesołowska, Julia Gniadecka i Alicja Müller przygotowały i zaprezentowały wiersz o Eugeniuszu Kwiatkowskim. Oto on:

*Kwiatkowski Eugeniusz to Gdyni geniusz.
U ojców jezuitów naukę pobierał.
Czasami pochwały, a czasami gromy zbierał.
Kwiatkowski to człowiek pracowity i odważny
i dlatego stał się dla Polski taki ważny.
Był nie tylko dobrym politykiem,
ale również inżynierem i chemikiem.
W rządzie pełnił funkcję wicepremiera
i ministra, co do skarbu pieniądze zbierał.
Za jego rządów świetnie prosperowaliśmy
i ogromną flotę statków wybudowaliśmy.
Kwiatkowski port w Gdyni stworzył i Pomorze wypromował,
a nawet linię kolejową Katowice-Gdynia wybudował.
„Gdynia i morze to jedno”
powiedział, gdy wiatr od morza wiał.
Choć niektórzy wątpili,
to czas pokazał, że on rację miał.*

Kolejny wiersz, tym razem poświęcony Antoniemu Abrahamowi, ułożyła drużyna II w składzie: Michalina Janiak, Joanna Gosieniecka i Kajetan Michniewicz. Sądzymy, że i z tym wierszem warto się zapoznać:

Poemat o Antonim Abrahamie

*To wybitny działacz i budzieli polskości.
Ofiarował Kaszubom poczucie wolności.
Choć to syn komornika z osady Zdrady,
był chłopcem spokojnym co nie szuka zwady.
Jako szesnastolatek wyruszył na długą wędrówkę
po wsiach kaszubskich, by zarobić choć złotówkę.
Już wtedy zauważył biedę ludu kaszubskiego
i potrzebę przyłączenia go do narodu polskiego.
Walczył od początku nie orężem, lecz słowem.
Jeździł po wsiach rozprowadzając prasę z móżdżem.
W każdej sposobnej okoliczności przemawiał żarliwie
i chwalał Kaszubów, gdzie tylko mógł, gorliwie,
ale gdy trzeba było bez zbędnej pokory
gromił ich i karmił bez zbytniej przekory.
Wytykał im bierność w sprawach podstawowej wagi,
a robił przy tym czasem złośliwe uwagi.
Abraham, nie zważając na niedogodności wszelkie,
przemierzał w Polsce odległości wielkie.
Wyruszył nawet na konferencję do Wersalu,
nie po to, by uczestniczyć tam w eleganckim balu,
lecz po to, by na rzecz naszego kraju manifestować
i odpowiednie europejskie władze agitować.
Nazwano go przeto królem ludu kaszubskiego
i uznano za swojaka, gdyńianina ukochanego.
Dzisiaj wie nawet najmniejszy przedszkolak,
że Antoni Abraham to był taki Polak,
który wytrwał przy swej mowie i wierze
oraz pokochał Kaszuby i polskie wybrzeże!*

Oba wyżej przygotowane wiersze wykazały dużą wiedzę ich autorów na temat życia i działalności gdyńskich bohaterów, Eugeniusza Kwiatkowskiego i Antoniego Abrahama.

Walka o punktowane miejsca była bardzo wyrównana. Widać było świetne przygotowanie wszystkich zawodników tak teoretyczne jak i praktyczne, (czego dowodem jest sześć pięknych prac plastycznych stanowiących obecnie wystroj jednej z sal lekcyjnych). Ostatecznie jury przyznało:

I miejsce – Szkole Podstawowej nr 21 (drużyna V);

II miejsce – Szkole Podstawowej nr 23 (drużyna VI), Szkole Podstawowej nr 21 (drużyna III), Zespołowi Szkół nr 6 (drużyna IV);

III miejsce – Szkole Podstawowej nr 23 (drużyna I);

IV miejsce – Zespołowi Szkół nr 6 (drużyna II).

Jako nauczyciele stosujący metody aktywizujące i doceniający ich rolę w nauczaniu młodego pokolenia, z dużym zadowoleniem zaobserwowaliśmy włączenie ich do konkursu, co z pewnością przyczyniło się do jego atrakcyjności, tak dla samych uczniów, jak i jury.

Uważamy, że konkursy promujące nasz region, podkreślające zasługi ludzi, którym dane było dla naszej ziemi pracować, powinny być bardziej rozpropagowane. Mamy nadzieję, że konkurs *Zasłużeni dla regionu* z roku na rok będzie się rozrastał i w przyszłości obejmie całe Pomorze.

Alicja Rudomino-Lyżwa
Nina Różańska

KASZUBSKOŚĆ W NAZWACH GDYŃSKICH ULIC ORŁOWO (II)

ULICA PRZEMYSŁAWA. Ulica ta swoją nazwą odnosi się do księcia poznańskiego i wielkopolskiego, Przemysława II, zwanego też Przemysłem II, który w myśl układu w Kępnie, przejął Pomorze Gdańskie po śmierci Mściwoja II w 1294 roku, a w 1295 roku - dzięki poparciu abp Jakuba Świnki - koronował się w Gnieźnie na króla Polski. Władca ten nie należał więc do dynastii książąt kaszubskich, która wygasła wraz ze śmiercią Mściwoja II. Obejmując w 1295 roku rządy na Pomorzu Gdańskim stał się Przemysław II najpotężniejszym z książąt piastowskich. Używał tytułu „Rex Poloniae et dux Pomeranorum”. Dzięki swojej potęgzie miał możliwość zjednoczenia ziem polskich, do czego jednak nie doszło, ponieważ wśród ówczesnych wielmożów miał wielu nieprzyjaciół. Oni to, wspólnie z margrabiami brandenburskimi, doprowadzili do zamordowania Przemysława II w Rogoźnie. Będąc trzykrotnie żonaty miał tylko jedną córkę Ryksę - Elżbietę. W związku z tym dzielnicę swoją testamentem przekazał Henrykowi III Głogowskiemu.

ULICA PRZEBENDOWSKICH. Patronami tej ulicy są Przebendowscy, wywodzący się z niezbyt zamożnej szlachty z ziemi łęborskiej. W XVII wieku potomek tego rodu, Piotr Przebendowski - sędzia łęborski i wielki patriota polski, przybył na ziemię gdańską, dając tu początek temu rodowi. Sławy Przebendowskim przysporzyli jego dalsi potomkowie, a wśród nich Jan Jerzy (1638-1729) - pułkownik wojsk koronnych, kasztelan chełmiński, wojewoda malborski, podskarbi koronny, a następnie generał wielkopolski i Poseł do Prus z ramienia Rzeczypospolitej. Przez prawie 30 lat służył w wojsku polskim i na dworze króla Jana III Sobieskiego. Odznaczył się w bitwie pod Chocimiem. Od Jakuba, syna Jana III Sobieskiego, nabył dobra rzucewsko-wejherowskie. Stał się w ten sposób jednym z najbogatszych magnatów pomorskich. Brat Jana Jerzego, Piotr, ustanowił stypendia dla chcących się uczyć młodzieży z domów szlacheckich, mieszczańskich i chłopskich, wywodzącej się z dóbr Przebendowskich. Syn Jana Jerzego, Ignacy, jako ostatni piastował urząd wojewody pomorskiego w przedrozbiorowej Polsce. Po rozbiórce, swój okazały majątek sprzedał swemu kuzynowi, Józefowi Przebendowskiemu, chorążemu pomorskiemu, który stał się największym właścicielem ziemskim w Prusach Zachodnich. Należała do niego między innymi Chylonia, Cisowa, Kolibki. W Kolibkach, gdzie mieszkał, w latach 1763-1766 wybudował tam nieistniejący już kościół p.w. Św. Józefa (rozebrali go Niemcy w 1939 roku). Zmarł w Kolibkach w 1775 roku. Orłowska ulica Przebendowskich, znajdująca się w pobliżu Kolibek, upamiętnia członków tego zacnego rodu, wielce zasłużonego dla Pomorza Gdańskiego i Kaszub.

Eugeniusz Stanek

O wystawie ..., cd. ze str. 3

Kolejnym ważnym elementem ekspozycji jest uświadomienie zwiedzającym, że ludność kaszubska - pomorska, a zwłaszcza gdyńska, stale pamięta o Abrahamie. Dowodami na to jest chociażby ulica nazwana jego imieniem już przed wojną, Szkoła Podstawowa nr 6 nosząca jego imię - gdzie w izbie pamięci można realizować lekcje historii, płyta pamiątkowa na domku Abrahama czy wreszcie pomnik, monument stojący na Placu Kaszubskim, a także medal „Srebrna Tabakiera Abrahama” nadawany już od 10 lat za wybitne zasługi na rzecz kaszubszczyzny i regionu pomorskiego.

Do tej pory wystawa nie ma swojego stałego miejsca. Ideałem byłoby eksponowanie jej w miejscu, które bliskie było Abrahamowi i które utożsamiane jest z nim - w Domku Abrahama. Czy tak się stanie - czas i życzliwość rodziny Skwierczów pokaże.

Byliśmy na wystawie i jesteśmy nią zachwycone. Rozumiemy wypowiedzi innych, że warto ją zobaczyć, bo ona nie tylko uczy, ale pokazuje, że o ideały trzeba walczyć jeśli nie dla siebie, to dla przyszłych pokoleń.

*Renata Zamorowska
Nina Różańska*

PRZÓDŁAT

... ë dzysëdzén

Tuż przed gwiazdką zasiadłem po raz kolejny przy wielkim stole, w kształcie podkowy, pośród kopy (dosłownie) czterech pokoleń zacnej rodziny Josepha i Madeleine i kilku jej oddanych przyjaciół. Mozaika Gwar, dialektów i języków gości jakże kojarzyła mi się z tym, co przódłat spostrzegałem przy żarnowieckiej szosie, a opisałem w poprzedniej „Klëce”. Jednak ta wielojęzyczność oraz wielonarodowość miała o wiele szerszą skalę, aniżeli w dawnej krokowskiej gminie, przy czym ograniczała się tylko do jednej rodziny.

Było to półtora tysiąca kilometrów stąd, tym razem w górskim miasteczku Wisches (czyt. Wisz), leżącym pośrodku północnych Wogezów, w którym to skalny cmentarzyk znajduje się znacznie wyżej od szpiczastej wieży kościelnej, a w dniu tego gwiazdkowego spotkania znajdował się powyżej z wolna pelzających obłoków.

Podczas pierwszej części tego spotkania, tzw. aperitif, udział brała znaczna grupa miejscowych górali, znajomych rodziny, więc witano się, rozmawiano i przepijano wino i ciemne piwo świąteczne, noelbière, posługując się dialektem górno-alsackim, który w pewnej mierze jest dla mnie dość zrozumiały. Dopiero w sali jadalnej dominował język francuski, choć nie jako jedyny, gdyż przy stole rozmawiano też po niemiecku, po włosku i hiszpańsku, a językiem wspomagającym był angielski. Oczywiście był i polski, i to nie tylko wśród moich toje.

O ile podczas aperitif istnieć swoboda przemieszczania się i rozmawiania z kim się chce, tak przy stole jest się wkleszczonym w krzesło, więc można dyskutować tylko z tymi, co są obok i naprzeciwko, a że miejsca przy stole, podobnie jak u nas, zależą od wieku, godności i stopnia pokrewieństwa, toteż moje miejsce było między Francisem, Gerardem i ClouDEM, zaś vis-a-vis miałem sędziwego redemptorystę, pater Franca, skorego do wielostronnej debaty. Po prawej stronie ten zacytowany miał mera miasta i jego żonę, a po lewej siedział jego student z Peru, frater Hugo, mówiący po hiszpańsku, a uczący się francuskiego. O ile pater Franc i siostra prababci Madeleine byli najstarszymi gośćmi, to półroczny Nicola był przy stole po raz pierwszy.

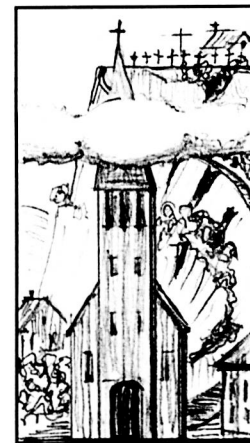
Podczas takiego obiadu dyskusja przelatuje wokół szerokiego grona rodzinnego, rozrzuconego po krajach kilku kontynentów. Wspominano młodzieńką Claire, Klarcie, stewardessę Air France, która dzwoniła z Maladiów na Oceanie Indyjskim. Rozmawiano o mojej rówieśnicy z Kanady, Alicji, odmawiającej „Aniele Boży...” po polsku za polskiego papieża, choć nie zna znaczenia tych słów, których ją babcia Żil (tj. Gil) przódłat nauczyła, a przypominała to Elisabeth, żona Clouda i Lotaryńczyk śląskiego pochodzenia, właśnie Gil.

Wielkim zaskoczeniem było to, że proboszczem w Wisches jest młody redemptorysta z Wrocławia, wielce szanowany przez tych wogezkich górali. Ale okazuje się też, że to nie był przypadek, gdyż na poprzednich rodzinnych uroczystościach, prócz pater Franca, w Mszach Świętych zawsze udział brali polscy ojcowie, tak przy ślubie, jak przy chrzcie, a ostatnio przy pogrzebie grandpepe Josepha.

Muszę na koniec oznajmić, że w tamtych stronach mamy też studenta z Gdyni, holenderskiego kleryka pochodzącego z Kościerzyny oraz studentkę, która też czytuje „Gdyńską Klękę”

To też: „Chto kaszëbskò mówã znajë,
przeñdzë przez wszëtczi kraje”

Jednakò torfkaszëba długò bez nogów w torfie nie wëtrzymò.

*Wojciech Kłiko
Roman*

PRZEGŁĄD WYDARZEŃ

GDYŃIA - KASZUBY

Tablica poświęcona Janowi Radtke

W Gdyni, na ścianie budynku znajdującego się u wylotu ulicy Jana Radtkego do Placu Konstytucji, z inicjatywy Wspólnoty Mieszkaniowej tego budynku i przy współudziale Muzeum Miasta Gdyni odsłonięta została tablica poświęcona jej patronowi. Na tablicy znajduje się napis: ULICA WÓJTA RADTKEGO / JAN RADTKE / PIERWSZY POLSKI SOŁTYS GDYNI / W LATACH 1920-1926 I WÓJT CHYLONI.

Podyplomowe Studium Regionalne

W dniu 28 grudnia ubiegłego roku na Uniwersytecie Gdańskim zainaugurowane zostało drugie podyplomowe studium kwalifikacyjne dokształcania nauczycieli w zakresie metodyki nauczania języka kaszubskiego. W studium tym – które trwać będzie trzy semestry – bierze udział przeszło pięćdziesięciu nauczycieli regionalistów.

20 lat Muzeum Miasta Gdyni

Dnia 6 stycznia br. minęło 20 lat od utworzenia Muzeum Miasta Gdyni. Początek temu daty zbiory zgromadzone wcześniej przez Dział Historii Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdyni. Dziś Muzeum poszczycić się może licznymi i bogatymi zbiorami oraz ciekawymi przedsięwzięciami. Między innymi, dorobek jego stanowi 214 zorganizowanych wystaw, stałych i czasowych, eksponowanych w „Domku Abrahama”, w nieistniejącym już Pawilonie Wystawowym przy ul. Waszyngtona oraz w różnych instytucjach naszego miasta, a także poza nim. Z okazji swego 20-lecia Muzeum zorganizowało w Centrum Kultury i Rozrywki „Gemini” wystawę pt. „20 lat minęło...”

W III rocznicę śmierci ks. Jastaka

W dniu 17 stycznia, w trzecią rocznicę śmierci ks. prałata Hilarego Jastaka – Honorowego Obywatela Miasta Gdyni, Honorowego Członka ZKP, laureata Medalu im. Antoniego Abrahama – w kościele NSPJ w Gdyni ks. bp Jan Bernard Szlaga, ordynariusz Diecezji Pelplińskiej odprawił uroczystą Mszę Świętą w intencji Zmarłego. Po Mszy Św. złożono kwiaty na jego grobie znajdującym się przy kościele.

VIII Spotkanie Rodów Gdyńskich

W niedzielę 9 lutego w Hotelu Nadmorskim w Gdyni odbyło się VIII Spotkanie Rodów Gdyńskich. Zacznych gości powitały władze Miasta Gdyni: dr Stanisław Szwański przewodniczący Rady Miasta i dr Wojciech Szczurek prezydent Gdyni. Prezydent wręczył kwiaty trojgu przedstawicielom rodów gdyńskich. W czasie spotkania przeprowadzony został quiz ze znajomości miasta, przygotowany przez Muzeum Miasta Gdyni. Gości zabawiali artyści Teatru Muzycznego, którzy wykonali znane przedwojenne przeboje, przy współudziale uczestników spotkania. (J.N.)

Spotkanie „Nordy” w Pucku

W dniu 9 lutego w Pucku odbyło się pierwsze w tym roku posiedzenie Rady Oddziałów Północnych ZKP „Norda”. Poprzedzone ono zostało uroczystą Mszą Świętą w puckiej farze odprawianą przez ks. dr hab. Jana Perszonę, a następnie z okazji obchodów 83 rocznicy „Zaślubin Polski z Morzem” złożeniem kwiatów pod słupem upamiętniającym to historyczne wydarzenie. W czasie posiedzenia, w Sali Obrad Hotelu Admiral, nastąpiło podsumowanie ubiegłorocznej działalności oddziałów północnych ZKP oraz omówienie głównych kierunków ich działalności w 2003 roku.

40 lat „Pomeranii”

W dniu 14 lutego w Sali Białej Ratusza Głównego w Gdańsku, uroczystie obchodzono jubileusz 40-lecia istnienia tygodnika społeczno-kulturalnego „Pomerania”, pisma, które powstało po likwidacji „Kaszëb” w 1963 roku. Pierwszym redaktorem naczelnym „Pomeranii” była Izabella Trojanowska, a kolejnymi: Wojciech Kiedrowski, Edmund Szczesiak, Stanisław Pestka, Cezary Obracht-Prondzyński i znowu Edmund Szczesiak. Obecnie jest nim Artur Jabłoński. Z okazji jubileuszu, prezydent Gdańska, Paweł Adamowicz wręczył nagrody Wojciechowi Kiedrowskiemu, Stanisławowi Pestce, wieloletniej sekretarzęd redakcji Krystynie Puzdrowskiej oraz publiczście Stanisławowi Janke.

Koncert walentynkowy w Dębogórskim Domu Kaszubskim

Dzięki inicjatywie i staraniom miejscowego Oddziału ZKP, w Domu Kultury w Dębogórze, w dniu Świętego Walentego zorganizowany został wieczór muzyczny, w czasie którego zapewniono licznie zebranej publiczności dużo żywej i dobrej muzyki. Arie operowe i operetkowe wykonywali soliści Opery Bałtyckiej w Gdańsku, Jagna Jędrzyńska sopran i Wojciech Lewandowski tenor, przy akompaniamencie pianistki Aleksandry Bieg-Piasecznej z Akademii Muzycznej w Gdańsku, mieszkanki Pierwoszyńca. Całość koncertu prowadził mąż pani Aleksandry, Leszek Piaseczny. Był to kolejny, już czwarty, wieczór z muzyką w dębogórskim Domu Kaszubskim, zbliżający i integrujący mieszkańców gminy Kosakowo wokół prawdziwej kultury.

Artur Jabłoński nowym naczelnym „Pomeranii”

W związku z rezygnacją dotychczasowego redaktora naczelnego „Pomeranii”, Edmunda Szczesiaka, Rada Naczelna ZKP w dniu 22 lutego br. funkcję tę powierzyła Arturowi Jabłońskiemu, wiceprezesa ZG ZKP i Staroście Puckiemu.

Nowy program radiowy o Kaszubach

W lutym Radio Gdańsk rozpoczęło nadawanie nowego programu, którego tematyką są dawne i współczesne Kaszuby. Audycje emitowane są od poniedziałku do piątku o godz. 11.20. Ramowy program audycji obejmuje tematy: o języku kaszubskim (w poniedziałki), o sylwetkach ludzi tworzących współczesną kaszubszczyznę (we wtorki), o zwyczajach regionu (w środy), o prasie i literaturze kaszubskiej (w czwartki) oraz anegdoty i dowcipy (w piątki). Nadal w każdą niedzielę o godz. 08.00 Radio Gdańsk nadaje „Magazyn Kaszubski”.

Uroczystości jubileuszowe na Witominie

W dniu 2 marca w kościele Podwyższenia Krzyża Świętego na Witominie obchodzono dwa jubileusze: 750 rocznicę pierwszej wzmianki historycznej o Witominie, która pojawiła się w dokumencie z 31 października 1253 roku wystawionym przez biskupa kujawsko-pomorskiego Wolimira oraz 100 rocznicę erygowania na Witominie parafii pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego, które odbyło się 1 kwietnia 1903 roku. Odprawionej z tej okazji uroczystej Mszy Świętej koncelebrowanej przewodniczył Arcybiskup Gdański, ks. abp Tadeusz Gocłowski.

Tegoroczne nagrody „Pomeranii”

W dniu 25 marca w Domu Kaszubskim w Gdańsku wręczone zostały nagrody „Pomeranii”: Skry Ormuzdowe oraz Nagroda Literacka im. Romana Wróblewskiego i Nagroda Pamięci Bolesława Faca.

VII Międzyszkolny Konkurs „Baśnie i legendy Kaszub”

W dniu 27 marca, w Zespole szkół nr 12 w Gdyni-Oblużu odbył się VII Międzyszkolny Konkurs „Baśnie i legendy Kaszub”. Uczestniczyło w nim 21 uczniów z gdyńskich Szkół Podstawowych nr 2, 6, 21, 34 i 37 oraz ze Szkoły Podstawowej w Mostach i Gimnazjum w Kielnie. W czasie konkursu nastąpiło otwarcie kaszubskiego kącika w szkole gospodarzy.

W intencji Biskupa Dominika w I kwartale

W I kwartale br. w intencji rychłej beatyfikacji Sługi Bożego ks. bp Konstantyna Dominika odprawione zostały dwie Msze Święte: w dniu 7 marca w kościele p.w. Św. Antoniego Padewskiego w Kosakowie staraniem Dębogórskiego Oddziału ZKP oraz w dniu 16 marca w kościele p.w. Św. Pawła Apostoła w Gdyni Pogórze Górnym staraniem Klubu ZKP „Gdynia Północ”. W czasie Mszy Świętej w Kosakowie śpiewał zespół ZKP „Morzanie” z Dębogórze, a w Pogórze Górnym Chór Męski „Dzwon Kaszubski” z Gdyni.

Powstaje zarys monografii gdyńskich Kaszubów

Pod redakcją dr Jana Mordawskiego z Uniwersytetu Gdańskiego opracowywana jest książka pt. „Zarys monografii gdyńskich Kaszubów”. Obejmuje ona rys historyczny Kaszubów, charakterystykę języka

WYDAWNICTWA

KOMUNIKATY

NOWY BEDEKER KASZUBSKI

Książka ta jest kolejnym, uzupełnionym drugim wydaniem tej poczytnej pozycji, (pierwsze wydanie ukazało się w 1997 roku, o czym donosił G.K. II (6) 1988). W przedmowie autor stwierdza, że Bedeker powinien dać odbiorcy ogólną orientację w sprawach kaszubskich: przedstawić te postacie, które są istotnie zasłużone dla ruchu kaszubskiego i wniosły znaczący wkład w rozwój poszczególnych dziedzin sztuki. Autor świadomie rezygnuje z biogramów ludzi, którzy znani są tylko w konkretnej społeczności lokalnej. Taka postawa podyktowana jest przede wszystkim ograniczoną objętością książki. „Nowy bedeker kaszubski” rozszerzony został o następujące hasła: Atlas językowy kaszubszczyzny, Bolduan Teodor, Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Instytut Bałtycki, Instytut Kaszubski, Instytut Zachodni, Jasnoch Kazimierz, Luzino, Obracht-Prondzyński Cezary, Pliński Teodor, Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Założeniem autora jest, aby Bedeker - poszerzony o nowe hasła, uzupełniający już istniejące - dał czytelnikowi szersze spojrzenie na Kaszuby, ich historię, kulturę, dokonania nie tylko te z przeszłości, ale ukazujące również dzień obecny. (J.S.)

Tadeusz Bolduan, *Nowy bedeker kaszubski*, POLNORD: Wyd. OSKAR, Gdańsk 2002

PRZESŁOWIE SAMÔSĂ
RODZY W GŁOWIE

Z czterech tysięcy przysłów kaszubskich zebranych i spisanych przez ks. dr Bernarda Sychtę w „Słowniku Gwar Kaszubskich na tle kultury ludowej (1967-1978)” Justyna Pomierska dokonała wyboru 1140, które przedstawiła w zbiorze zatytułowanym „Przysłowie samô sĂ rodzy w głowie”, podając jednocześnie ich polskie odpowiedniki. Całość poprzedzona została szerokim wprowadzeniem autorki na temat przysłów w ogólności. Wybrane przysłowia ułożone zostały według grup tematycznych. Ich rozmaitość i bogactwo charakteryzuje w prosty sposób świat, w którym żyją Kaszubi, jak i samych Kaszubów z ich rozmaitymi przyzwyczajeniami. Przedstawiają one w sposób nieraz dosadny i komiczny sytuacje i charaktery, wyśmiewają głupotę, lenistwo, chciwość, obłudę i inne cechy negatywne. Jednocześnie eksponują mądrość i roztropność. W końcowej części przedmowy autorka napisała: „Niniejszy zbiór (...) obejmuje wielkie bogactwo problematyki, form i środków artystycznego wyrazu. Wszystkie one razem tworzą obraz życia Kaszubów. (...) Przysłowia uczą i wychowują, radzą i przestrzegają, gromadzą zakazy, życzenia, nauki z doświadczeń wielu pokoleń”. (E.S.)

Justyna Pomierska, *Przysłowie samô sĂ rodzy w głowie. Kaszubskie przysłowia z polskimi odpowiednikami*, Wyd. Oficyna Czac, Gdańsk 2002

KRÓLOWA KASZUB

„Królowa Kaszub”, to książka o Matce Boskiej Sianowskiej. Zawarta w niej jest historia parafii, Sanktuarium i kultu maryjnego. Kustosze Sanktuarium, ks. Waldemar Piepiórka, w słowie wstępnym do książki, charakteryzując ją napisał: „Zawiera [ona] mnóstwo dotąd nieznanych szczegółów, daje nowe, najszerze z

dotychczasowych spojrzenie na koronację Królowej Kaszub, przedstawia wiele świadectw cudownego działania Matki Boskiej. Dzięki temu, wraz z unikatowymi zdjęciami, zachowane zostaje dla potomnych ogromne bogactwo przeszłości, którą tworzyli tu nasi ojcowie i którą tworzy teraźniejszość”. Autorem książki o Matce Boskiej Sianowskiej jest Eugeniusz Pryczkowski, w latach wczesnej młodości parafianin kościoła w Sianowie. (E.S.)
Eugeniusz Pryczkowski, *Królowa Kaszub*, Wyd. Rost, Sianowo-Banino 2002

Z PUSTEK W ŚWIAT

Po wydanej w 2000 roku książce „Na kaszubskich pustkach”, zawierającej wspomnienia Mariana Majkowskiego, w bieżącym roku ukazał się ich dalszy ciąg w książce zatytułowanej „Z pustek w świat”, obejmujący lata 1945-1955. Autor w tej książce daje sfałszowany opis swoich losów i ambitnych dążeń na tle ówczesnych realiów polityczno-społecznych. Przedstawia poszczególne etapy swego życia, od zakończenia działań wojennych w rodzinnych Skrzyszewach w gminie Sierakowice, przez szkołę średnią w zniszczonym przez Armię Radziecką Łęborku, do ukończenia studiów architektonicznych na Politechnice Gdańskiej. Wydanie książki wsparły finansowo liczne instytucje, firmy i osoby prywatne z Łęborka, Łeby, Cewic, Sierakowic, Grudziądza, Słupska i Mostów. (E.S.)

Marian Majkowski, *Z pustek w świat - wspomnienia z dzieł II*, Wyd. Rost, Banino-Ustka 2002

LEGENDY ZIEMI WEJHEROWSKIEJ

Książka składa się z 17 legend pisanych po kaszubsku, z tłumaczeniami na język polski, co pozwala czytelnikowi nie znającemu kaszubskiego poznać te niezwykle, pełne uroku i ciepła podania. Niezaprzeczalnym walorem Legend jest również płyta CD, na której znajduje się 14 utworów, czytanych przez Zbigniewa Jankowskiego - gdyńskiego aktora Teatru Miejskiego im. Witolda Gombrowicza. Oprócz legend na CD znajduje się nagranie z dźwiękami bazyli oraz fragmentem „Marsza Kaszubskiego” Feliksa Nowowiejskiego (marsz ten codziennie odtwarzany jest z wieży wejherowskiego ratusza). Ilustracje autorstwa pani Teresy Demkowskiej ukazują tajemniczość ziemi kaszubskiej i jej piękno, a także ściśle związane są z konkretną legendą, co w znacznym stopniu uatrakcyjnia dzieciom czytany tekst. (J.S.)

Teresa Lehmann, Bolesław Bork, Tomasz Żmuda-Trzebiatowski, *Legends Ziemi Wejherowskiej*, Wyd. BIT Gdańsk, przy współpracy z ZKP Oddział w Wejherowie, Gdańsk 2003

NUMER 3 „POMERANI”

W marcowym numerze „Pomerani” zamieszczona została rozmowa z prezydentem Gdyni Wojciechem Szczurkiem - zatytułowana „Na wskroś europejska”, przeprowadzona przez Stanisława Janke. Jej głównym tematem są fundusze unijne, pozyskane dla Gdyni, na realizację ważniejszych miejskich inwestycji.

Pomerania, *Miesięcznik regionalny*, Nr 3, marzec 2003, Wyd. Zarząd Główny ZKP, Gdańsk 2003

Msza Święta w intencji Biskupa Dominika

W dniu 6 kwietnia, w kościele Przemienienia Pańskiego w Gdyni-Cisowej, o godz. 10.00 odprawiona zostanie Msza Św. w intencji rychłej beatyfikacji Sługi Bożego ks. bp Konstantyna Dominika. W tej samej intencji, w II kwartale, odprawione zostaną Msze Św. w Kartuzach (kwiecień), Rumi (maj) i Żukowie (czerwiec). Jej inicjatorem jest tamtejszy Oddział ZKP.

Pierwsza Pasja Kaszubska w bieżącym roku

Owacyjnie przyjmowana w ubiegłym roku Pierwsza Pasja Kaszubska w języku kaszubskim oparta na opisie Męki Pańskiej według Św. Marka, w tym roku - po jej prezentacji w Linii (27.03) i Luzinie (30.03) - odwarzana będzie jeszcze w Pucku (6.04), Wejherowie (12.04), Gdańsku (13.04), Żukowie (18.04), Parchowie (4.05) oraz w Redzie.

3 maja przy Źródle Marii

Klub Gdynskiego Oddziału ZKP w Wielkim Kacku, wspólnie z tamtejszą Radą Dzielnicy, zorganizuje przy Źródle Marii w dniu 3 maja o godz. 15.00 Nabożeństwo Majowe z litanią śpiewaną w języku kaszubskim. Po nabożeństwie odbędzie się festyn połączony z różnymi atrakcjami oraz zabawa przy współudziale zespołów muzycznych.

Wycieczka do Ziemi Chojnickiej i Zaborów

Gdynski Oddział ZKP zaprasza swoich członków i sympatyków, a także wszystkich Gdynian, na wycieczkę autokarową do Ziemi Chojnickiej i Zaborów, która odbędzie się 24 maja. Na trasie przejazdu: zwiedzanie zabytkowego młyna i kościoła oraz spotkanie z ks. Władysławem Szulistem w Lipuszu; zwiedzanie zabytkowego kościoła w Brusach, spotkanie z rzeźbiarzem ludowym Józefem Chelmońskim w Jaglii. W Chojnicach przewiduje się odwiedzenie Muzeum Historycznego - Etnograficznego oraz Galerii Sztuki; a na trasie do Tucholi - zatrzymanie się przy Pomniku Ułanów upamiętniającym historyczną bitwę pod Krogantami w 1939 roku. W Tucholi nastąpi zwiedzenie Muzeum Borów Tucholskich oraz spacer uroczyskiem „Świt”. W drodze powrotnej, w Fojutowie, podziwianie akweduktów.

Wyjazd nastąpi o godz. 7.00 spod pocztu przy dworcu PKP Gdynia Główna Osobowa (Plac Konstytucji), a powrót około godz. 21.30. Cena wycieczki 48 zł od osoby (w cenę wliczono: przejazd autokarem, ubezpieczenie NW, bilety wstępu do zwiedzanych obiektów, opłaty przewodników i pilota, opłaty

cd. na str. 8

Informacje stałe

Zarządu Gdynskiego Oddziału ZKP

Siedziba: ul. Słowackiego 44, 81-392 Gdynia

Telefon: 624 - 40 - 00 (domowy dręczny Prezes)

Konto bankowe: PKO BP SA I O/Gdynia
10201853-2596-270-1-111

Dyżury Zarządu: w każdy wtorek w godz. 18.00 - 20.00
i w każdy czwartek w godz. 11.00 - 13.00
w siedzibie Oddziału.

Regulowanie składek członkowskich:

składki członkowskie wpłacać można bezpośrednio na ręce skarbnika w czasie dyżurów Zarządu w siedzibie Oddziału lub na konto bankowe Oddziału w PKO BP SA I O/Gdynia, z dopiskiem „Składka za rok...”

Kaszubskie Msze Święte w Gdyni:

- w każdą pierwszą niedzielę miesiąca o godz. 14.00, a od czerwca o godz. 07.00 w Kościele Przemienienia Pańskiego w Cisowej (ul. Kocyńska 22), - ks. Stanisław Megier
- w każdą drugą niedzielę miesiąca o godz. 08.00 w Kościele Świętego Wawrzyńca w Wielkim Kacku (ul. Źródło Marii), - ks. Ryszard Kwiatek
- w każdą trzecią niedzielę miesiąca o godz. 07.30 w Kościele Św. Pawła Apostoła na Pogórze Górnym (ul. Plk. Dąbka 328), - ks. Paweł Lewańczyk
- w każdą ostatnią niedzielę miesiąca o godz. 12.15 w Kościele Matki Boskiej Licheńskiej i Świętego Jerzego w Babich Dolach (ul. Rybaków 2A), - ks. Edmund Skierka.

W Gdyńskim Oddziale ZKP

Z życia w I kwartale 2003

- W styczniu zatwierdzono do realizacji plan pracy Oddziału na 2003 rok.
- Wydany został kolejny, 25 numer „Gdinskiej KlĚki”.
- 12 stycznia odbył się tradycyjny opłatek. Poprzedziła go Msza Święta. Uroczystość uświetnił występ chóru męskiego *Dzwon Kaszubski* oraz dziecięcego zespołu.
- Nadal czynione były działania zmierzające do zwiększenia aktywności członków Zrzeszenia oraz do powołania nowych oddziałów ZKP w Cisowej i Chyloni.
- 9 lutego przedstawiciele Oddziału uczestniczyli w Pucku w posiedzeniu Rady Oddziałów Północnych „Norda”.
- Klub ZKP „Gdynia Północ” w dniach 21/22 lutego zorganizował w Osłoninie spotkanie integracyjne dla swoich członków.
- 16 marca w kościele Św. Pawła Apostoła na Pogórze Górnym Klub „Gdynia Północ” zorganizował Mszę Świętą w intencji Biskupa Konstantyna Dominika.
- Czynione były dalsze starania o utworzenie w Gdyni biblioteki regionalnej. Opracowany został program działalności tej biblioteki i przekazany odpowiednim Władzom Miasta i Miejskiej Biblioteki Publicznej.
- Przez cały kwartał w gdyńskich szkołach eksponowana była wystawa poświęcona Antoniemu Abrahamowi.
- W marcu przeprowadzono weryfikację członków Oddziału.
- W poczet członków Gdyńskiego Oddziału przyjęto 8 osób.
- W I kwartale Zarząd spotkał się na 6 posiedzeniach zwyczajnych.

- Wyłonieni zostali przez Zarząd kandydaci do „Srebrnej Tabakiercy Abrahama” 2003.

J.Ś.

Program działalności w II kwartale

- Wydany zostanie kolejny numer Gdinskiej KlĚki.
- W kwietniu Kapituła Medalu im. Antoniego Abrahama nada „Srebrne Tabakiercy Abrahama” 2003.
- Zorganizowana zostanie Msza Święta i w intencji biskupa Dominika.
- Zorganizowana zostanie dyskusja panelowa z przedstawicielem Urzędu Miasta na temat referendum unijnego.
- Czynione będą przygotowania do wprowadzenia nauki języka kaszubskiego do wytypowanych szkół gdyńskich.
- W maju odbędzie się wycieczka krajoznawcza do Ziemi Chojnickiej i Zaborów.
- Członkowie zarządu uczestniczyć będą w organizacji eliminacji do konkursu Rodnej Mowy.
- Czynione będą dalsze próby zorganizowania Klubu ZKP w Cisowej i Chyloni.
- W czerwcu nastąpi wręczenie medali „Srebrna Tabakiera Antoniego Abrahama”.
- Prowadzone będą prace organizacyjne związane z utworzeniem biblioteki regionalnej.
- W gdyńskich szkołach nadal eksponowana będzie wystawa poświęcona Antoniemu Abrahamowi.

J.Ś.

PRZEGLĄD WYDARZEŃ ..., cd. ze str. 6

kaszubskiego oraz dzieje Kaszubów obecnej Gdyni, od czasów najdawniejszych do współczesnych, z uwzględnieniem ich obecnego rozmieszczenia, znajomości i posługiwania się językiem kaszubskim, poczucia tożsamości i ich działalności kulturalnej, politycznej, społecznej i gospodarczej. Książka ma się ukazać jeszcze w tym roku.

Biblioteka o profilu Kaszubsko-Pomorskim powstaje w Gdyni

W Gdyni z inicjatywy gdyńskiego ZKP organizowana jest biblioteka regionalna. Ma ona powstać w Filii Nr 15 Miejskiej Biblioteki Publicznej znajdującej się w Alei Marszałka Piłsudskiego 18. Będzie to nie tylko wypożyczalnia książek, ale także ośrodek, w którym organizowane będą odczyty, szkolenia, seminaria i występy propagujące kaszubsko-pomorską literaturę, tradycję, historię, język i folklor.

E.S.

KOMUNIKATY, cd. ze str. 7

parkingowe). Zgłoszenia i wpłaty w siedzibie Gdyńskiego Oddziału ZKP (ul. Słowackiego 44), począwszy od 8 kwietnia do 8 maja w czasie dyżurów członków Zarządu (patrz „Informacje stałe ...”). Organizatorem wycieczki jest Kaszubskie Biuro Turystyczne „Wanoga” w Mostach.

II Powiatowy Konkurs Haftu Kaszubskiego

Zarząd Oddziału ZKP w Wierchucinie, przy współudziale Starostwa Puckiego i Urzędu Gminy Krokowa, organizują II Powiatowy Konkurs Haftu Kaszubskiego. Informacje na temat warunków konkursu można uzyskać w Oddziałach ZKP w Wierchucinie (tel. 673-57-39) i Gdyni (w czasie dyżurów w siedzibie oddziału).

Wręczenie „Srebrnych Tabakier Abrahama”

W dniu 21 czerwca, już po raz dziesiąty, odbędzie się uroczyste wręczenie Medalu im. Antoniego Abrahama *Srebrnych Tabakier Abrahama* tegorocznym laureatom. Odbędzie się ono o godz. 18.00 w

Samorządowej Szkole Podstawowej Nr 6 im. Antoniego Abrahama w Gdyni Obłuzu (ul. Cechowa 22). Poprzedzi je, o godz. 17.00, uroczysta Msza Święta w kościele Św. Michała Archanioła na Oksywiu, sprawowana w intencji Antoniego i Matyldy Abrahamów. Natomiast 23 czerwca, w 80 rocznicę śmierci Antoniego Abrahama, o godz. 18.00, nastąpi złożenie kwiatów przy jego pomniku na Placu Kaszubskim.

V Zjazd Kaszubów

Zarząd Główny ZKP zdecydował, że tegoroczny Zjazd Kaszubów, mający już 4-letnią tradycję, odbędzie się w Słupsku. Będzie on mieć duże znaczenie dla wielokulturowej integracji społeczności Pomorza, a także będzie okazją do promocji miasta Słupska i Ziemi Słupskiej. Terminu Zjazdu jeszcze nie ustalono.

Zmiana dotycząca kaszubskiej Mszy Św. w Cisowej

Począwszy od czerwca cykliczna kaszubska Msza Św. w kościele Przemienienia Pańskiego w Gdyni Cisowej odprawiana będzie nadal w każdą pierwszą niedzielę miesiąca ale o godz. 07.00, a nie jak dotąd o godz. 14.00

GDINSKŌ KLĚKA

Wydawca: Zarząd Gdyńskiego Oddziału Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, ul. Słowackiego 44, 81-392 Gdynia

Zespół redakcyjny: Roman Klebba, Jan Netzel, Ewa Otremba, Władysław Pranga, Eugeniusz Stanek (redaktor naczelny), Judyta Śliwińska, Kazimierz Zom

Kontakt z członkami zespołu redakcyjnego: bezpośrednio w czasie dyżurów w siedzibie Oddziału lub telefonicznie z redaktorem naczelnym (tel. domowy: 679-21-57)

Skład i druk: Drukarnia „ELFAX”, Gdynia Pogórze, ul. płk. Dąbka 308, tel./fax 665-02-42, e-mail: elfax@elfax.gdynia.pl

Punkty dystrybucji: Dostępna w siedzibie gdyńskiego Oddziału ZKP przy ul. Słowackiego 44 (w czasie dyżurów członków Zarządu), w Muzeum Miasta Gdyni przy ul. Starowiejskiej 30, w siedzibie Gdyńskiego Centrum Organizacji Pozarządowych przy ul. 3 Maja 27, w kiosku w holu Urzędu Miasta Gdyni, w Sali Tradycji Akademii Morskiej przy ul. Morskiej 81/87, w Towarzystwie Miłośników Gdyni przy ul. Władysława IV 51, na terenie Stoczni Gdynia S.A., w Salonie Fotograficznym Gerarda Waleszkowskiego przy ul. 10 Lutego 2, a także we wszystkich filiach Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz po kaszubskich Mszach świętych w Gdyni

Sponsor: pismo ukazuje się dzięki grantom uzyskiwanym z Urzędu Miasta Gdyni.